

בס"ד. מוצאי ש"פ וישב, מבה"ח טבת – בחררו – ה'תשל"ח*

שלום רב לאוהבי תורתך וגו',¹ ומדייק כ"ק מו"ח אדמו"ר במאמרו ד"ה זו [דש"פ וישב תש"ד]², שבהמשך להמאמר ד"ה פדה בשלום די"ט כסלו תש"ד³, מהו"ע שלום רב, שמזה מובן שיש שלום סתם [ובלשון המאמר שם – שלום מעט]⁴ ושלום רב. וגם מהו לאוהבי תורתך, הלא תורה היא חכמה ובינה [כמ"ש כי היא חכמתכם ובינתכם] והי' מהראוי שישתמש בלשון של לימוד המיוחס לחכמה ובינה ולא בלשון אהבה. ומבאר שם⁶, שאוהבי תורתך הוא שאוהבים את התורה לא רק מצד התורה עצמה (מצד החכמה שבה) כ"א מצד נותן התורה (אוהבי תורתך). וזהו שלום רב לאוהבי תורתך, שהשלום שנעשה ע"י לימוד התורה (סתם) הוא שלום סתם (שלום מעט), משא"כ לאוהבי תורתך, כאשר לימוד התורה הוא לא רק באהבת התורה אלא גם באהבת ה' [ומובן שגם באהבת ישראל, שהרי אהבת ישראל היא כלי לאהבת ה']⁸, ועד שהם כולא חד⁹, נמשך שלום רב (שלמעלה משלום סתם).

(ב) **והנה** ענין אוהבי תורתך (שהאהבה לתורה היא מצד נותן התורה) מבואר במאמר הנ"ל⁶, שזה נעשה על ידי הקדמת עבודת התפלה. והענין הוא, כי עיקר העבודה היא אהבת ה' כמאמר¹⁰ לית פולחנא כפולחנא דרחימותא. וזה שייך גם לקו העבודה, כללות ענין העבודה ענין התפלה, כי העבודה והיגיעה דתפלה הוא"ל לבוא לאהבת ה'. וזהו שענין אוהבי תורתך הוא ע"י הקדמת עבודת התפלה, כי ע"י התפלה הוא בא לאהבת ה', ועי"ז נעשה "אוהבי תורתך", שאהבת התורה שלו היא מצד נותן התורה, כנ"ל. וזהו גם מה שמבואר בכ"מ¹² (בענין תפלת אבא בנימין שתהא תפלתי

(* יצא לאור בקונטרס י"ט כסלו – תשמ"ח, "לקראת חג הגאולה י"ט כסלו הבעל"ט, יום גאולת כ"ק אדמו"ר הזקן ממאסרו (בשנת תקנ"ט) . . טו כסלו, שנת הקהל, שנת תשמ"ח").

- (1) תהלים קיט, קסה. סוף מסכת ברכות.
- (2) נדפס בסה"מ ה'תש"ד ע' 72 ואילך.
- (3) להעיר, שהקביעות די"ט וכ' כסלו בשנת תש"ד היתה (כבשנה זו – תשמ"ח) ביום ה' וביום ו' – בסמיכות ובתכיפות לש"פ וישב.
- (4) ובסיום המאמר שם (סה"מ שם ע' 81) קורא לזה "שלום סתם".
- (5) ואתחנן ד, ו.
- (6) בסוף המאמר שם.
- (7) להעיר מ"היום יום" ב טבת. ד"ה ת"ר מצות נ"ח כו' שנה זו – ה'תשל"ח (לקמן ע' קסד) סעיף ג. וש"נ.
- (8) כתורת אדה"ז – הובאה בהוספות לסה"מ תרנ"ט ע' רט. "התמים" חוברת ד ע' מה [קפח, ב]. אגרות-קודש אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע ח"ג ע' תכו. קונטרס תורת החסידות ע' 24. "היום יום" ו תשרי. ספר השיחות ה'ש"ת ע' 2 ואילך. וראה ספר הערכים-חב"ד כרך א ערך אהבת ישראל ס"ו. וש"נ.
- (9) ספר השיחות שם ע' 3.
- (10) ראה זהר ח"ב נה, ב. ח"ג רסז, א.
- (11) קונטרס העבודה בתחלתו. שם רפ"ב. פ"ג.
- (12) לקו"ת ברכה צו, ב. וראה שם ואתחנן ד, א.

סמוכה למטתי¹³) שמעלת לימוד התורה הוא כשהוא בא לאחרי התפלה דוקא [הגם שעבודת התפלה היא קו בפ"ע ות"ת היא קו בפ"ע], כי ע"י הקדמת עבודת התפלה הלימוד הוא באופן נעלה יותר, ועד בבחי' אוהבי תורתך.

ג) **ויובן** זה בהקדם מארו"ל¹⁴ עה"פ¹⁵ על מה אבדה הארץ גו' על עזבם את תורתך על שלא ברכו בתורה תחלה, דמזה מוכן, שענין ברכו בתורה תחלה הוא ענין עיקרי לא רק בעבודת האדם בכלל (ועד שע"י זה שלא ברכו בתורה אבדה הארץ) אלא גם בלימד התורה, שהרי (לא ברכו בתורה תחלה) נקרא בכתוב עזבם את תורתך (עזיבת התורה). אלא שאין זה עזיבת התורה בכלל, כי אם, כלשון הכתוב על עזבם את תורתך (תורתו של הקב"ה). דהנה ענין ברכו בתורה תחלה הוא להמשיך, המשכת ברכה ושפע בתוך התורה¹⁶, וכמובן גם מהלשון ברכו בתורה (דלכאורה הול"ל ברכו לפני, לפני לימוד התורה, ומהו ברכו בתורה), כי ברכה היא מלשון המשכה וכמו המבריך¹⁷ את הגפן¹⁸ [וענין זה (זריעה ונטיעה, כולל המבריך את הגפן) שייך במיוחד לכאן, כי תורה ומצוותי' הו"ע של זריעה בארץ¹⁹], וברכו בתורה הוא ענין המשכת אוא"ס בתוך התורה²⁰. והוא ענין עסק התורה לשמה התורה עצמה, להמשיך בה גילוי אוא"ס שלמעלה מהחכמה²¹, וע"ד מ"ש בספר הבהיר²² ובספר מעין החכמה²³ שדוד הי' מחבר תורה בהקב"ה. וזהו על עזבם את תורתך על שלא ברכו בתורה תחלה, כי ע"י שברכו בתורה היא נעשית תורתך [שממשיך בה אוא"ס], וכשלא ברכו בתורה תחלה הוא עזבם את תורתך, שהתורה אז היא כמו שהיא מצד עצמה ואין נמשך בה גילוי אוא"ס (שלמעלה מהחכמה).

והגם שגם התורה כמו שהיא מצד עצמה היא תורתו של הקב"ה שהוא וחכמתו אחד²⁴, וגם כאשר לומדה אדם לא טהור היא דבריו של הקב"ה שלכן²⁵ אינה מקבלת טומאה כמרו"ל²⁶ עה"פ²⁷ הלא כה דברי כאש מה אש אינו מקבל טומאה אף

(13) ברכות ה, ב.

(14) כ"מ פה, ב. נדרים פא, א.

(15) ירמ' ט, יא-יב.

(16) לקו"ת ראה כט, א. סה"מ תקס"ז ע' שיט. שערי תשובה ח"א (שער התפלה) עב, ד.

(17) משנה כלאים רפ"ז.

(18) כ"ה בתו"א מקץ לז, ג. ובכ"מ. ובלקו"ת וסה"מ תקס"ז שם: ברכו מלשון המשכת בריכה.

(19) תו"א שמות נג, ג ואילך. ובכ"מ.

(20) לקו"ת מסעי צא, ד.

(21) לקו"ת שם. ובכ"מ.

(22) סנ"ח (קצו). הובא בלקו"ת שלח נא, א. ובכ"מ. וכ"ה בזה"ג רכב, ב. תולעת יעקב (לבעמח"ס עבודת

הקודש) סוד השבת כת, ד. עבודת הקודש חלק העבודה פכ"ד.

(23) הובא בלקו"ת שם מז, ג. נא, א. אוה"ת נ"ך תהלים כרך ב ס"ע תתקיד.

(24) תניא פ"ד.

(25) וי"ל דזהו שהדין דאין ד"ת מקבלין טומאה למדים ממ"ש הלא כה דברי כאש (ברכות כב, א).

(26) ברכות שם. רמב"ם הל' ק"ש ספ"ד.

(27) ירמ' כג, כט.

דברי תורה אינן מקבלין טומאה²⁸ [דהגם שאדם לא טהור הלומד את התורה אינו שייך להעבודה לחבר תורה בהקב"ה, ואינו שייך גם להעבודה דברכו בתורה תחלה להמשיך אוא"ס בתורה, ומ"מ גם התורה שלו היא דבריו של הקב"ה ונמשלה לאש שבטבעו עולה²⁹ למעלה], הרי מוכן, דזה שהתורה שנלמדת ע"י אדם לא טהור היא דבריו וחכמתו של הקב"ה שהוא וחכמתו אחד, הוא בהעלם, ואין זה בערך להדרגא בתורה שהיא "תורת" (תורתו של הקב"ה) כגילוי. ובפרט שענין ברכו בתורה תחלה הוא (כנ"ל) להמשיך בהתורה גילוי אוא"ס שלמעלה מהחכמה³⁰.

(ד) **ועפ"ז יוכן**, דהמעלה שבלמוד התורה שלאחרי התפלה היא לא רק בנוגע לאוצר החכמה להלימוד (דהאדם), שהלימוד שלו שלאחרי הקדמת עבודת התפלה הוא באופן ד"אוהבי תורתך" (כנ"ל סעיף ב), אלא גם בנוגע להתורה (שלומד), כי הענין ד"ברכו בתורה תחלה", המשכת אוא"ס בתורה, הוא (בעיקר) בלימוד התורה שלאחרי הקדמת עבודת התפלה¹⁶. והענין, כי בכדי להמשיך אוא"ס בתורה הוא (בעיקר) כאשר לימוד התורה הוא בביטול³¹. ובכדי שלימוד התורה יהי' בביטול ה"ז ע"י הקדמת עבודת התפלה³². דהנה תפלה הו"ע הביטול, שבעת התפלה צריך לעמוד כעבד לפני רבו³³, שהוא ביטול נעלה יותר אפילו מהביטול דק"ש. דבק"ש אף שאסור לרמוז בעיניו ולקרוץ בשפתיו להראות באצבעותיו³⁴ מ"מ יש כמה ענינים שאפשר להפסיק בק"ש³⁵ משא"כ בתפלה³⁶. ועד שק"ש היא (גם) בישיבה משא"כ תפלה היא (דוקא) בעמידה ועד שאין עמידה אלא תפלה³⁷, שההפרש בין ישיבה לעמידה הוא שישביה מורה על ענין ההתיישבות [דזהו מה שפירש רש"י עה"פ³⁸ וישב יעקב שביקש יעקב לישוב בשלוח, כי אמיתית ענין ההתיישבות (וישב) הוא לישוב בשלוח], משא"כ עמידה מורה על ביטול³⁹. וע"י הביטול דתפלה, גם לימוד התורה שלאחרי התפלה הוא בביטול,

(28) וראה בהמאמר (ד"ה שלום רב תש"ד בסופו) יתירה מזו, דגם מי שמגלה פנים בתורה שלא כהלכה (אפילו כשעושה זה במזיד), גם אז התורה "נשאת בטהרתה".

(29) ראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ד ריש ה"ב. תניא רפי"ט.

(30) שגילוי זה לא ישנו בהתורה כמו שהיא מצד עצמה, גם בתורה שלמעלה, שהרי דוד הי' מחבר תורה שלמעלה בהקב"ה.

(31) לקו"ת ויקרא ד, ד ואילך.

(32) ד"ה שלום רב תש"ד ס"ו (סה"מ ה'תש"ד ס"ע 74 ואילך). ובכ"מ. — אף שלפעמים אפשרי, לכאורה, ע"י שהוא לב נשכר מסיבות אחרות, אבל אינו דומה להביטול ע"י תפלה (שע"י ולפני השם).

(33) שבת י, א. רמב"ם הל' תפלה פ"ה ה"ד. טושו"ע (ודאדה"ז) או"ח סו"ס צה.

(34) רמב"ם הל' ק"ש פ"ב ה"ח. טושו"ע (ודאדה"ז) שם סי' סג סעיף ו (ז).

(35) רמב"ם שם הט"ו טז. טושו"ע ודאדה"ז שם סי' סו.

וגם הדין ד"לא ירמוז וכו'" — מפורש שם הטעם שנראה כקורא דרך עראי, ולא (כ"כ) הענין דביטול. ואפילו בזה איתא שם דבפרשה שני' מותר לרמוז וכו' לצורך מצוה קצת ולצורך מלאכה.

(36) ראה טושו"ע (ודאדה"ז) שם סי' קד.

(37) ברכות ו, ב. שם כו, ב. זח"ג קט, רע"א (ברע"מ). ועוד.

(38) ריש פרשתנו (לו, א).

(39) ראה לקו"ת נשא כ, ג: אין עמידה אלא שתיקה (סוטה לט, א) ופי' שתיקה היינו כחי' ביטול מכל וכל. וכ"ה גם שם כג, ג.

ונמשך בה גילוי אוא"ס. וי"ל שזוהי שייכות ב' הפירושים במדרש⁴⁰ עה"פ⁴¹ והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, פירוש א' סולם זה הכבש (תפלה⁴²) ופירוש ב' סולם זה סיני (תורה), כי ע"י הקדמת עבודת התפלה נעשה עילוי (גם) בתורה, שנמשך בה גילוי אוא"ס.

(ה) **אך** עדיין צריך להבין מה שפסוק זה (שלום רב לאוהבי תורתך) בא⁴³ בהמשך ובהוספה למ"ש⁴⁴ וכל בניך לימודי הוי' ורב שלום בניך, דלכאורה גם לימוד התורה דבניך לימודי הוי' וגו' בניך הוא לאחרי הקדמת עבודת התפלה, שהרי כתוב בהם ורב שלום, ומבואר בהמאמר דשלום רב (רב שלום) הוא דוקא לאוהבי תורתך (שאוהבים את התורה מצד זה שהיא תורתך), דאהבה זו היא ע"י הקדמת עבודת התפלה (כנ"ל סעיף א וב'), ומהי ההוספה בשלום רב לאוהבי תורתך על ורב שלום בניך. אך הענין הוא, דהנה ארז"ל⁴⁵ (עה"פ ורב שלום בניך) א"ת בניך אלא בוניך, ופירוש בוניך הוא כמרז"ל⁴⁶ מאי בנאין אלו תלמידי חכמים שעוסקין בבנינו של עולם⁴⁷. וזהו החילוק שבין ב' הפסוקים, דבפסוק ורב שלום בניך שמדבר בענין פעולת התורה בעולם (מה שתלמידי חכמים בונים את העולם ע"י עסק התורה שלהם), גם הכוונה בורב שלום בניך היא (בעיקר) לענין השלום שנעשה בעולם⁴⁸ ע"י עסק התורה, שהתורה ניתנה⁴⁹ לעשות שלום בעולם. ובפסוק שלום רב לאוהבי תורתך מוסיף שהשלום רב נמשך גם להתלמידי חכמים עצמם (לאוהבי תורתך). וזהו שדוקא בפסוק זה אומר לאוהבי תורתך (שהאהבה לתורה היא מצד נותן התורה, שזה נעשה ע"י הקדמת עבודת התפלה), כי בכדי להמשיך ריבוי שלום בעולם אינו מוכרח להקדמת עבודת התפלה, משא"כ בכדי שיומשך שלום רב להתלמידי חכמים עצמם המשכה זו היא דוקא ע"י עבודת התפלה.

(ו) **ויובן** זה בהקדים המבואר בהמאמר (ד"ה שלום רב תש"ד⁴⁹) בענין עבודת הצדיקים שמקיימים את העולם שנברא בעשרה מאמרות⁵⁰ [שזהו ג"כ ענין

(40) ב"ר פס"ח, יב.

(41) ויצא כח, יב.

(42) וכפירוש הזהר (ח"א רסו, ריש ע"ב. ח"ג שו, ריש ע"ב. וראה גם תקו"ז תמ"ה — פג, א): סולם דא צלותא.

(43) בסוף מסכת ברכות.

(44) ישע"י נד, יג.

(45) שבת קיד, א.

(46) אוה"ת נ"ך כרך ב ע' תתלג. ד"ה וכל בניך תרפ"ט בתחלתו (נדפס בקונטרס דרושי חתונה (קונטרס ב) ובסה"מ קונטרסים ח"א. — ראה שם טז, ב). המשך פדה בשלום ה'תש"ד בתחלתו (סה"מ ה'תש"ד ע' 66 ואילך).

(47) וכדרשת חז"ל (ברכות שם) ע"פ זה "תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם".

(48) רמב"ם סוף הלי' חנוכה (מספרי עה"פ נשא ו, כו. וראה לקו"ש ח"ח ס"ע 349 ואילך. וש"נ).

(49) סעיף ו (סה"מ תש"ד ע' 75 ואילך). וראה גם ד"ה וכל בניך הנ"ל ס"ג (סה"מ קונטרסים שם יז, סע"ב ואילך).

(50) אבות פ"ה מ"א.

תלמידי חכמים שעוסקים בבנינו של עולם⁵¹], שעשרה מאמרות שבהם נברא העולם מכוונים כנגד עשרת הדברות⁵², וכמ"ש⁵³ עשרה עשרה הכף בשקל הקודש, ומה שתלמידי חכמים בונים את העולם הוא שממשיכים את עשרת הדברות [שבהם כלולה כל התורה כולה⁵⁴, כולל גם מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש⁵⁵] בעשרה מאמרות שבהם נברא העולם. והגם שגם בתחילת הבריאה עולם על מילואו נברא⁵⁶ (היינו שע"י העשרה מאמרות יש גילוי אלקות בעולם), הרי כוונת הבריאה היא שהאדם ע"י עבודתו ימשיך תוספת אור בעולם⁵⁷, ועד לאור שלמעלה משרש הנבראים, והמשכה זו היא ע"י התורה (עשרת הדברות) דוקא.

אוצר החכמה

וזהו תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם (מרבים דוקא), דהשלום בעולם שנעשה ע"י התלמידי חכמים הוא לא רק שלילת ענינים בלתי רצויים (היפך השלום) שנעשה ע"י החטאים, היינו שיהי' העולם על מילואו כמו שהי' בתחילת הבריאה [ועד שמצד גודל העילוי שלהם (מה שהם בניך לימודי הוי"ו) אין צריכים לזה עבודה מיוחדת, כי חטא והעלם דעולם שנעשה ע"י החטא אינו אצלם (לגבם), ורואים את העולם כמו שהוא על מילואו כמו שהי' קודם החטא], אלא יתירה מזו, שמרבים שלום בעולם, ורב שלום בניך, (כדוגמת) ריבוי השלום שיהי' לעתיד לבוא⁵⁸, לפי שע"י עסק התורה שלהם ממשיכים מעצמות אוא"ס שלמעלה משרש העולמות, ועי"ז משלימים הכוונה דנתאוה⁵⁹ הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים.

(ז) **וביאור** הענין (דמרבים שלום בעולם) בעומק יותר, יובן ממ"ש בהמאמר⁶⁰ דקיום העולם הוא ע"י שממשיכים בהעשרה מאמרות (שבהם נברא העולם) את עשרת הדברות, דיש לומר דכוונתו בזה שמדגיש עשרת הדברות דוקא (שניתנו כמתן תורה) היא, שקיום העולם הוא ע"י העבודה דתומ"צ שלאחרי מתן תורה דוקא. דהגם שגם ע"י עבודת האבות (דהאבות הן הן המרכבה⁶¹) נמשך תוספת אור בעולם (שלמעלה מהאור דעשרה מאמרות)⁶², מ"מ, מכיון שעבודת האבות היתה בכח עצמם

(51) ראה המשך פדה בשלום הנ"ל בתחלתו.

(52) זח"ג יא, ב.

(53) נשא ז, פו.

(54) ראה ירושלמי שקלים פ"ו ה"א. פרש"י עה"פ משפטים כד, יב. תו"ש מילואים לכרך טז ס"א (ע' רג ואילך). וש"נ.

(55) ראה מגילה יט, ב. ירושלמי פאה פ"ב ה"ד. וראה בהנסמן בלקו"ש ח"ד ע' 1088 הערה 11; ח"ט ע' 252 הערות 1-20.

(56) ראה ב"ר פי"ד, ז. פי"ג, ג.

(57) ראה המשך פדה בשלום הנ"ל שם: וענין הקיום (שמקיימים את העולם שנברא בעשרה מאמרות) הוא ע"י שממשיכים גילוי אור עליון יותר.

(58) אוה"ת ראה ס"ע תשעח.

(59) ראה תנחומא נשא טז. בחוקותי ג. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו.

(60) הובא לעיל סעיף ו.

(61) ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו. ולהעיר מתו"א יתרו עג, א דהאבות הם מרכבה להעלות בחי' אדם לאוא"ס שלמעלה מהשתלשלות. ויש לומר, שלכן המשיכו מבחי' האור שלמעלה מהאור דעשרה מאמרות.

(62) ראה בארוכה המשך תער"ב ח"א פק"ל (ע' רנא) ואילך. סה"מ עטר"ת ע' קפח ואילך. ובסה"מ עטר"ת

(שהרי לא נצטוו על זה), לכן, האור שנמשך ע"י עבודתם הוא (בכללות) רק מבחי' שרש הנבראים (כידוע ההוכחה על זה⁶³ ממעין עין עיטס⁶⁴), ואין זה בערך כלל לההמשכה ע"י קיום המצות שלאחרי מתן תורה⁶⁵. ויתירה מזו, שגם עבודת אדה"ר, וכמו שהי' בג"ע (ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה⁶⁶) ולפני החטא, שהיא נעלית יותר מעבודת האבות⁶⁷, והאור שנמשך ע"י עבודתו הוא הוספה באין ערוך לגבי העולם כמו שהוא מצד עצמו [ועד שי"ל שזה בדוגמת ההמשכה ע"י המצוות שלאחרי מתן תורה, וכמארז"ל⁶⁸ לעבדה אלו רמ"ח מ"ע ולשמרה אלו שס"ה מל"ת, שהעבודה דאדה"ר בג"ע (לעבדה ולשמרה) היא דוגמת רמ"ח מ"ע ושס"ה מל"ת שלאחרי מתן תורה], מ"מ, גם ההמשכה ע"י עבודת אדה"ר בג"ע היתה רק הארה⁶⁹, מכיון שעד מתן תורה היתה הגזירה⁷⁰ עליונים לא ירדו למטה ותחתונים לא יעלו למעלה. משא"כ ההמשכה ע"י התומ"צ שלאחרי מתן תורה (שאז בטלה הגזירה⁷⁰) היא המשכת העצמות. ועפ"ז יובן בעומק יותר הענין דמרכיב שלום בעולם, דהריבוי שלום בעולם הוא לא רק שנמשך בו הגילוי דאוא"ס שלמעלה משרש העולמות, אלא יתירה מזו, שנמשך בו העצמות, שלימות הענין דדירה בתחתונים, דירה לעצמותו⁷¹.

(ח) **והנה** מכיון שאין הקב"ה מקפח שכר כל ברי'⁷², לכן, ריבוי השלום שנעשה בעולם ע"י התלמידי חכמים נמשך גם להתלמידי חכמים עצמם⁷³. והיינו, שהנח"ר לבורא מזה שנעשה לו ית' דירה בתחתונים, יתגלה להתלמידי חכמים שעשו את הדירה, וגילוי זה הוא למעלה מהשכר דעוה"ב כמו שהוא מצד עצמו. שהשכר דעוה"ב מצד עצמו הוא בחי' נח"ר דהנברא שבאין ערוך לגבי הנח"ר דהבורא, שלכן יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעוה"ז מכל חיי העוה"ב⁷⁴, כי עוה"ב (שכר מצוה) הוא נח"ר דהנברא שבאין ערוך לגבי הנח"ר דהבורא — תשובה ומעשים

כ"ה

שם, דאין הכוונה (רק שאותו האור) "שבכריאת העולם הי' בהסתר, וכאן (אצל האבות) הוא שבא בגילוי", כי אם, שנתוסף אור חדש שלא הי' בכריאת העולם.

(63) המשך ר"ה תש"ג פ"ט (סה"מ תש"ג ע' 23). ובכ"מ.

(64) יומא לא, א.

(65) ראה גם המשך תער"ב וסה"מ עטר"ת שם.

(66) בראשית ב, טו.

(67) ראה סה"מ עת"ר ע' ריז.

(68) ראה של"ה טז, א. תיב"ע, אלשיך, ילקוט ראובני ואור החיים עה"פ. זהר ת"א כז, א. ח"ב קסה, ב.

תקו"ז תכ"א (סב, סע"א). תנ"ה (פח, ב). וראה מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ב ע' שצט ובהנסמן שם.

(69) ראה סה"מ עת"ר שם "דמצות דהאבות ריחות היו (שהש"ר פ"א, ג), וכמו"כ י"ל גם דאדה"ר".

(70) שמו"ר פי"ב, ג. תנחומא וארא טו.

(71) ד"ה מי יתנך תקס"ה (סה"מ תקס"ה ח"א ע' תפט. ועם הגהות — באוה"ת שה"ש כרך ב ע' תרעט

ואילך). אוה"ת בלק ע' תתקצו. סה"מ תרס"ב ע' שלח. תרע"ח ע' קצג. המשך תרס"ו ס"ע ג. שם ע' תמה.

סה"מ תרצ"ט ע' 84. ובכ"מ.

(72) מכילתא (הובא בפרש"י) עה"פ משפטים כב, ט.

(73) ראה גם סד"ה וכל בניך תרפ"ט (סה"מ קונטרסים ח"א יט, סע"ב). ד"ה וכל בניך ה'תשמ"א (לעיל

ע' פ) ספ"א.

(74) אבות פ"ד מי"ז.

טובים בעוה"ז⁷⁵. אלא שכיון שאין הקב"ה מקפח שכר כל ברי', יומשך להצדיקים (שעשו את הנח"ר דהבורא) גם בחי' נח"ר דהבורא⁷⁶.

אמנם בכדי שיוכלו לקבל בחי' נח"ר זה שאינו בערכם כלל [שהרי נח"ר זה הוא תענוג העצמי דעצמותו ית', שאין שייך בו שום גדר כלל], לזה צריך שיהיו בבחי' ביטול בתכלית, שאינם מציאות לעצמם כלל [וע"ד מרז"ל מאן פני האדון ה'⁷⁷ דא רשב"י⁷⁸, והוי' בהיכל קדשו⁷⁹ דא ר"י ב"ר לעזר בכנישתא מדרשא דקיסרין⁸⁰], שעי"ז הם יכולים לקבל הנח"ר והתענוג דהבורא, כי התענוג דהבורא הוא התענוג שלהם. ובדוגמת העבד, שכיון שאינו מציאות לעצמו וכל מציאותו היא מציאות האדון⁸¹, תענוג האדון הוא תענוג העבד⁸².

וזהו שלום רב לאוהבי תורתך (לאוהבי תורתך דוקא), כי הכלי ל"שלום רב" (נח"ר דהבורא) הוא ביטול בתכלית (כנ"ל), ענין "אוהבי תורתך", שעסק התורה שלהם (וכן גם קיום המצוות שלהם) הוא לא בכדי לקבל שכר (כי אינם רוצים שום דבר לעצמם), וכל עבודתם בתומ"צ היא רק מצד אהבת ה', כמו אברהם אבינו שלא עבד אלא מאהבה⁸³. וזה נעשה ע"י עבודת התפלה [כמבואר לעיל (סעיף ב) מהמאמר (ד"ה שלום רב תש"ד) שענין אוהבי תורתך הוא כשלימוד התורה הוא לאחרי הקדמת עבודת התפלה], כי תפלה הו"ע הביטול (כנ"ל סעיף ד), ולכן ע"י עבודת התפלה באים לביטול זה שאינו שום מציאות לעצמו וכל מציאותו הוא האדון.

וזהו ג"כ הטעם שבפסוק ורב שלום בניך לא נאמר אוהבי תורתך [עבודת התפלה], כי בנוגע להמשכת השלום בעולם [ענין בוניך העוסקים בבנינו של עולם], הרי ידוע⁸⁴ שגם בלי עבודת התפלה (ועד שכשחסר בהשלימות דיר"ש) אפשר לכוון הלכה לאמיתתה, וע"י שפוסקים פס"ד אמיתי [ומכ"ש כאשר עושים מעשה בפועל ע"פ הפס"ד] נמשך רב שלום בעולם. אבל בכדי שיומשך זה להתלמידי חכמים עצמם, הנה זהו דוקא ע"י שנעשו כלים לזה, ע"י קדימת עבודת התפלה, כנ"ל.

(ט) **ויש** לומר שהכלי להגילוי דנח"ר לבורא הוא לא רק העבודה דבחי' עבד, אלא גם העבודה דבחי' בן. ובפרט שענינם של נש"י הוא (בעיקר) בנים אתם

(75) המשך וככה תרל"ז פ"ב. וראה גם לקו"ת ראה כט, רע"א.

(76) המשך הנ"ל ספ"ב ורפ"ו. וראה לקו"ש ח"ה ע' 245 ואילך.

(77) משפטים כג, יז. תשא לד, כג.

(78) זח"ב לח, א. וראה בהמצויין בניצוצי זהר (להרב ראובן מרגליות) שם. — נתבאר בסה"מ תקס"ד ע'

קו. תרנ"ה ע' נב ואילך. תרפ"ז ע' קב ואילך. תרצ"ט ע' 167 ואילך. ובכ"מ.

(79) חבקוק ב, כ.

(80) ירושלמי ביכורים פ"ג ה"ג קרוב לסופה.

(81) שלכן "מה שקנה עבד קנה רבו" (פסחים פח, ב. קידושין כג, ב). ועד שלכמה דעות נקנה מלכתחילה

לרבו (ראה רשב"א קידושין שם).

(82) המשך תרס"ו ע' שכה"שכו.

(83) רמב"ם הל' תשובה פ"י ה"ב. וראה לקו"ש ח"כ שיחה ב' לפ' לך לך (ע' 45 ואילך).

(84) ס' השיחות תורת שלום ע' 176.

להוי' אלקיכם⁸⁵, כמבואר בתניא⁸⁶. וזהו שהפסוק שלום רב לאוהבי תורתך בא בהמשך לורב שלום בניך, היינו שהוא שכר ל"בניך" (על עבודתם שמרבים שלום בעולם, כנ"ל סעיף ח), בחי' בנים. והגם שאמרו אל תקרי בניך אלא בוניך, הרי ידוע הכלל⁸⁷ בהלימוד "אל תקרי" שאינו שולל הפירוש הנקרא (אלא מוסיף עוד פירוש), רמזה מוכן, שהשכר דשלום רב, שהוא הנח"ר דהבורא (כנ"ל), הוא (גם) ל"בניך" כפשוטו, בחינת בנים⁸⁸.

י"ד) ויובן זה בהקדים מה שמבאר רבנו הזקן (בעל הגאולה די"ט כסלו⁸⁹) בתו"א ד"ה וישב יעקב בארץ מגורי אביו⁹⁰ בענין ההפרש בין תורה למצוות, שבקיום המצוות, האדם המקיים את המצוות הוא בבחי' עבד, כעבד המקיים מצות המלך ועושה דבריו, משא"כ בלימוד התורה ה"ה המלך עצמו⁹¹, כמאמר⁹² מאן מלכי רבנן. שכאשר עסק התורה הוא בבחי' ביטול, אזי ואשים דברי בפין⁹³, דברי ממש, היינו (שלא האדם הוא המדבר, כי אם) שדבר ה' זו הלכה⁹⁴ היא היא הנגלית בו והיא המדברת מתוך גרונו. וזהו מאן מלכי רבנן, כי להיות שלימוד ההלכות שלהם הוא בביטול, הרי לימוד ההלכות שלהם הוא באופן שהמלך עצמו (ממה"מ הקב"ה) גוזר ואומר את הפסק דין (ההלכה). וממשיך שם, שזהו מ"ש וישב יעקב בארץ מגורי אביו, מגורי הוא לשון יראה⁹⁵ וגם לשון אוצר [כמו מגורה מליאה פירות⁹⁶], שהוא כלי שאוצרין לתוכו, ושניהם עולים בקנה אחד כמ"ש⁹⁷ יראת ה' היא אוצרו וכן בדברי רז"ל⁹⁸ אוצר של יראת שמים. [ופירוש זה כתבו הרב המגיד⁹⁹ (בעל ההילולא

(85) ראה יד, א.

(86) רפ"ב.

(87) ראה ס' הליכות אלי ס"ג. ועיין מו"נ ח"ג פמ"ג. שו"ת הרדב"ז ח"ג תשובה אלף סח (תרמג). אנציקלופדי' תלמודית ח"ב מערכת אל תקרי.

(88) ראה סד"ה וכל בניך תרפ"ט, שע"י הענין דורב שלום בניך א"ת בניך אלא בוניך, "יקויים גם בהם (בהתלמידי חכמים עצמם) ורב שלום בניך כמ"ש (תהלים קכח, ו) וראה בנים לבניך שלום על ישראל", דמזה שאומר שיקויים בהם ורב שלום בניך (ואינו מוסיף א"ת כו') — ובפרט שמביא ע"ז הפסוק וראה בנים לבניך גו' — משמע, שכוונתו ב"בניך" (כאן) היא כפשוטו, שע"י עבודתם שעוסקים בבנינו של עולם, יהי' שלום ל"בניך" כפשוטו, בנים.

(89) ולהעיר, שגאולתו היתה ביום ג' פרושת וישב — לקו"ד דלהלן הערה 100.

(90) כז, ב.

(91) ולהעיר ממחז"ל עבד מלך מלך (שבועות מז, ב. ספרי עה"פ דברים א, ז. הובא בפרש"י עה"ת לך לך טו, יח. בהעלותך יב, ח. דברים שם).

(92) ראה גיטין סב, סע"א.

(93) ישעי' נא, טז.

(94) שבת קלח, ב.

(95) ראה זח"א קפ, א: מאי מגורי אביו כד"א (ירמי' ו, כה. ועוד) מגור מסביב, דכל יומי הוה דחיל. ולהעיר מבעה"ט עה"פ "מגורי: ב' במסורה — הכא, ואידך מגורי אל חרב (יחזקאל כא, יז). ובפרש"י יחזקאל שם: ת"י מגורי לשון אוגר בקיץ. . ומנחם חכרו לשון יראה כמו ויגר מואב (בלק כב, ג).

(96) פסחים ד, ריש ע"ב. וש"נ.

(97) ישעי' לג, ו.

(98) ברכות לג, ב.

(99) וזה שאדה"ז לא כתב זה "בשם אומרו", הה"מ — י"ל שהרי הוא בפרש"י ועוד הנ"ל. ויותר נ"ל —

כיון שכן הוא בכו"כ ענינים בתניא ובשאר ספריו — כי מצינו כן בכו"כ גדולי ישראל. ואבוהון דכולהו —

די"ט (כסלו¹⁰⁰) באו"ת¹⁰¹ שמגורי אביו היא יראת אביו שבשמים, ובהמשך הענין שם¹⁰²: מגורי לשון אסיפה וכניסה כמו אוגר¹⁰³ בקייץ]. ופירוש מגורי אביו הוא, שהביטול דיראה [ובפרט הביטול דיראה עילאה] הוא כלי קיבול [אוצר] להגילוי דחכמה עילאה [דחכמה עילאה נק' אביו¹⁰⁴]. וכנ"ל, דכשעסק התורה הוא בביטול, אזי ואשים דברי בפיך, שדבר ה' זו הלכה היא המדברת מתוך גרונו.

(יא) **והנה** מהביאור בתו"א שהביטול דיראה שהוא כלי לח"ע נק' מגורי אביו, היינו שהקב"ה נקרא כאן לא בתואר אדון כ"א בתואר אב [וכלשון הה"מ שמגורי אביו היא יראת אביו שבשמים], מובן מזה, שביטול זה הוא (לא הביטול דעבד, כ"א) הביטול דכן, וע"י ביטול זה (דכן), "דבר ה' זו הלכה היא היא הנגלית בו והיא המדברת מתוך גרונו", כי בהעבודה דבחי' בן אפשר להיות ביטול אמיתי בתכלית, שאינו מציאות לעצמו כלל וכל מציאותו היא מציאות האב. [וכמבואר בלקו"ת¹⁰⁵, דזה שהנשמות נק' בנים אין זה כמו בבן למטה שעם היותו נלקח ממוח האב הוא נפרד ממנו אח"כ (שלכן אבידתו ואבידת אביו אבידתו קודמת¹⁰⁶)], כי אם, שהנשמה היא כולא חד ואינה נפרדת ממנו ית' כלל]. ולא עוד, אלא שביטול זה נעלה יותר מהביטול דעבד, ויתירה מזה כנ"ל (מהתו"א) שע"י עסק התורה בביטול הוא לא כעבד המקיים מצות המלך אלא הוא המלך עצמו.

אה"ת 1234567

ר' אליעזר הגדול, שכרובם ככולם דמאמרי לא הזכיר שם רבו – אף "שלא אמר דבר שלא שמע מפי רבו לעולם" (סוכה כז, ב. וש"נ).

ואולי יש לבאר זה בב' אופנים:

(א) ע"ד שאמרו לר' יוחנן "תלמידך יושב ודורש סתם והכל יודעים כי שלך היא" (יבמות צו, ב). [ובפרט בנוגע לאדה"ז שכתב בה"שער" של ספר התניא [ובפרטיות יותר – בהקדמתו לתניא (ד, א)] שהוא "מלוקט מפי ספרים ומפי סופרים קדושי עליון נ"ע", ואולי י"ל שהודעה זו היא גם בנוגע להמאמרים שלו וכו' – כיון שהתניא הוא היסוד והתושב"כ ד(כל) חסידות חב"ד (מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר שבסו"ס קיצורים והערות לתניא ע' קיח. שם ע' קכג ואילך)].

(ב) לאחר ששמע זה מרבותיו – השיג זה בשכלו הוא, ועד שנקראת על שמו (ראה ע"ז יט, א. קידושין לב, סע"א ואילך), ויתירה מזה – תורתו (וראה תניא פ"ה). ולכן אין לומר בשם אומרו – כיון שאמר זה (לא מפני שקיבל כן מרבותיו, כ"א) מפני שהשיג כן בשכלו הוא. [ובפרט בנוגע לאדה"ז, שהי' נשמה חדשה (ספר השיחות ה'תש"ה ע' 127 ואילך), שגם בהענינים ששמע מרבותיו – גילה בהם (ע"י שהביאם בהבנה והשגה דחב"ד) אור חדש (ראה קונטרס ענינה של תורת החסידות סעיף ו)].

100) ולהעיר, שהסתלקותו היתה (כמו גאולת אדה"ז) ביום ג' פרשת וישב. וראה שיחת ליל כ' כסלו תרצ"ד ס"ג (לקו"ד כרך א קא, א).

101) הוצאת קה"ת פרשתנו (וישב) יז, ב (בהוצאת קה"ת ה'תש"מ ואילך – סמ"ח).

102) יח, סע"א (סנ"א). וראה ג"כ שם פו, ב (סש"ז). לקו"א סוס"ב ורס"ג (ה, ב).

103) לשון הכתוב – משלי יו"ד, ה. וראה פרש"י יחזקאל שבהערה 95.

104) וע"פ הידוע (תו"א ותו"ח ר"פ לך לך. ובכ"מ) שאברהם הוא בחי' חכמה עילאה – יש לקשר זה גם עם פירוש הפשוט ש"מגורי) אביו" קאי על אביו של יעקב, כי (גם) אברהם נקרא אביו של יעקב כמו שאמר יעקב (ויצא לא, מב) אלקי אבי אלקי אברהם.

ואולי יש לומר דבלשון התו"א (וישב כז, ב) ד"ח"ע נק' אביו" (ולא "נק' אב") – מרומז גם שח"ע נק' "אביו" דיעקב.

105) דרושים לר"ה סב, ד.

106) ב"מ לג, א (במשנה).

(יב) וזהו וכל בניך לימודי הוי' ורב שלום בניך א"ת בניך אלא בוניך (וממשיך) שלום רב לאוהבי תורתך, שעבודת התלמידי חכמים הנק' בנים (בניך) היא כפירוש הרב המגיד¹⁰² עה"פ וישב יעקב בארץ מגורי אביו (שהו"ע העבודה דבחי' בנים, כנ"ל) "לאגור ולאסוף הניצוצות הקדושים ולהכניסם ולהעלותם לעילא". [דזהו ג"כ מה שממשיך בכתוב בארץ כנען, כנען מלשון סוחר, שתכלית ירידת הנשמה למטה היא "לקנות לה סחורה וקנינה דוקא בעוה"ז"¹⁰⁷ על ידי הניצוצות שמבררת, וזהו ג"כ מה שממשיך בפרשה¹⁰⁸ והנה אנחנו מאלמים אלומים, שקאי על בירור הניצוצות¹⁰⁹]. ועי"ז וישב יעקב, (ביקש¹¹⁰ יעקב לישב) בשלוחה — ענין השלום, הן השלום בעולם כמרז"ל תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, והן שלום להתלמידי חכמים עצמם, כמו שממשיך שלום רב לאוהבי תורתך, כי כיון שהתלמידי חכמים הנק' בנים הם בתכלית הביטול כנ"ל, לכן בחי' הנח"ר דהבורא מזה שמרבים שלום בעולם נמשך גם להתלמידי חכמים עצמם. וזהו שלום רב לאוהבי תורתך, שע"י שעבודתם בתומ"צ היא (לא בכדי לקבל שכר, אלא) מצד אהבת ה', לעשות נח"ר לבורא [ויודעים שהשכר שלהם, נח"ר דנברא, הוא (כנ"ל סעיף ח) באין ערוך להנח"ר דבורא], הנה ע"י ביטול זה נמשך להם בגילוי הנח"ר והתענוג דהבורא, דכיון שאינם מציאות לעצמם כלל, הרי התענוג דהבורא הוא התענוג שלהם.

אוצר החכמה

(107) או"ת שם יח, ב. וראה גם תו"א ריש פרשתנו.

(108) וישב לז, ז.

(109) תו"א פרשתנו כז, ג ואילך.

(110) להעיר שבין רוגזה של דינה ורוגזו של יוסף (כ"ר פפ"ד, ג) ישב בשלוחה. וראה לקו"ש ח"ל ע' 176

ואילך.